

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ХАБАРШЫСЫ

ЗАҢ СЕРИЯСЫ
2022 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ВЕСТНИК ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТА

ЮРИДИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 2022 ГОДА

ISSN 2958-8618

№ 1 (2022)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Юридическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ90VPY00046812

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация результатов научных исследований, актуальных проблем
в области права, привлечение внимания к перспективным
и актуальным направлениям юридической науки

Подписной индекс – 76199

<https://doi.org/10.48081/NAYR4232>

Бас редакторы – главный редактор

Ахмеджанова Г. Б.
д.ю.н., профессор

Заместитель главного редактора	Олжабаев Б. Х., <i>к.ю.н., ассоц.профессор</i>
Ответственный секретарь	Жамулдинов В. Н., <i>к.ю.н., ассоц.профессор</i>

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Ишеков К.А.,	<i>д.ю.н., профессор (Российская Федерация)</i>
Косанов Ж. Х.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Дуйсенов Э. Э.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Омарова А. Р.,	<i>технический редактор</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели
Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов
При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

***М. Ш. Котиева¹, А. Т. Ахмадиева²**

¹Павлодар облысы Әділет департаменті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.;

²Торайгыров университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

ЖЕКЕ СОТ ОРЫНДАУШЫЛАРЫНЫҢ ИНСТИТУТЫН ҚҰРУ: ДАМУ ТАРИХЫ МЕН БОЛАШАҒЫ

Бұл мақалада Қазақстан Республикасының жеке сот орындаушыларының институтын құру және енгізу мәселелері қарастырылады. Сот актілерінің тиімді орындалуы мемлекеттің құқықтық жүйесін нығайтудың және сот беделін арттырудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Қазақстанда жеке сот орындаушылар институтын енгізу идеясын Қазақстан Республикасының тұңғыш президенті Н. Ә. Назарбаев 2005 жылы Республика судьяларының 4-ші съезінде айтқан болатын. Үш жылдан астам уақыт бойы мұндай институт жұмыс істейтін елдердің тәжірибесі белсенді зерттеліп, әлемнің 60-тан астам елінің тәжірибесі жеке орындау институтының сөзсіз тиімділігін куәландырған. Автор сот актілерін орындау туралы заңнаманың кезең-кезеңімен өзгеруін қадағалайды. Сондай-ақ, жеке сот орындаушыларына сот актілерінің орындалмауына байланысты істерді алдын ала тергеу бойынша функциялар беру туралы идея да қолдау табады.

Бұзылған құқықтарды құқықтық қорғау мен қалпына келтіру Қазақстанның мемлекеттік саясатында бірінші дәрежелі мәнге ие. Сот қорғаған немесе қалпына келтірген құқық өзінің нақты мазмұнын мүдделі тұлғаның талаптарын іс жүзінде қанағаттандырғаннан кейін, атап айтқанда сот шешімі орындалғаннан кейін алады.

Мақалада автор сот жүйесі мен мемлекеттік билік жүйесінің жұмыс істеуі үшін соттар мен тиісті мемлекеттік органдардың шешімдерін тиісті түрде орындау қажет екенін атап өтті.

Кілтті сөздер: сот, сот орындаушылары, атқарушылық іс, құқық, мәжбүрлеу, құқықтық мемлекет.

Кіріспе

Сот актілерін тиімді орындау мемлекеттің құқықтық жүйесін нығайтуда және сот билігінің имиджін арттыруда маңызды құрамдас бөлік болып табылады. Баламалы жеке орындау институтын енгізу мемлекеттік сот орындаушыларының жүктемесін азайтуға мүмкіндік береді. Қазақстанда жеке сот орындаушылары институтын енгізу идеясын Қазақстан Республикасының тұңғыш президенті Н. Ә. Назарбаев 2005 жылы республика судьяларының 4-съезінде жариялаған болатын. Қазақстан Республикасы Конституциясының 76-бабына сәйкес соттар шешімдерінің, үкімдері мен өзге де қаулыларының Республиканың бүкіл аумағында міндетті күші болады.

Әркімнің әділ сот талқылауына құқығы сотқа жүгіну құқығын ғана емес, сонымен бірге сот шешімін орындау құқығын да қамтиды. Бұл қағидаттар әркімнің Қазақстан Республикасының аумағында өз құқықтары мен заңды мүдделерінің сот арқылы қорғалуына кепілдік беретін конституциялық ережені құрайды. Жоғарыда көрсетілген ережеден Конституцияның басқа баптарымен өзара байланыста, егер сот актілері уақтылы және толық орындалмаса, бұзылған құқықтарды қорғау пәрменді деп таныла алмайды.

Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты Қазақстан халқына Жолдауында дұрыс атап өткендей, сот билігінің беделі орындалмаған сот шешімдерінен төмендейді [1].

Материалдар мен әдістер

Зерттеу мәселесі бойынша ғылыми заңи және арнайы әдебиеттерді теориялық талдау; жеке сот орындаушылар институтын реттейтін заңнамалық және нормативтік құжаттарды талдау, салыстырмалы анализ, тарихи әдіс; заң тәжірибесін талдау.

Нәтижелер мен талқылау

Бұзылған құқықтарды қорғау және қалпына келтіру сот актісін орындаумен қисынды аяқталады. Бұл процедурасыз сотта конституциялық құқық пен әділ сот талқылауының принциптері өз мағынасын жоғалтады. Азаматтар мен бүкіл қоғамның тек сотқа ғана емес, сонымен бірге мемлекеттік билікке деген сенімі мемлекеттің сот шешімдерінің қаншалықты тез және сапалы орындалуына байланысты. Сондықтан, бүгінгі таңда Қазақстанда атқарушылық құқық пен өндірісті жетілдіру және дамыту мәселелеріне көп көңіл бөлінеді.

Осы мақсатта республикада сот шешімдерін орындаудың шетелдік тәжірибесі белсенді зерттеліп қана қоймай, осы мәселенің ұлттық тарихына деген қызығушылық артып келеді. XVIII ғасырдың 30-шы жылдары басталып, XIX ғасырдың 60-шы жылдары аяқталған Қазақстанның Ресейге қосылу процесі басталғанға дейін қазақ көшпелі қоғамында билер соты мен

қазылар сотында негізделген сот билігі жұмыс істегені белгілі. Бұл ретте билер соты дауларды шешу кезінде адат (әдеттегі құқық) және шариғат нормаларын, ал қазылар соты тек шариғат (мұсылман құқығы) ережелерін басшылыққа алды [2].

Ш. Уәлиханов өзінің «сот реформасы туралы жазбасында: «би атағына көтерілу қазақтарда халық тарапынан қандай да бір формалды таңдаумен және халық билеуші билік тарапынан бекітумен байланысты емес еді. Шешендік өнермен ұштасқан сот әдет-ғұрыптарындағы терең танымы ғана қазақтарға осы құрметті атақты берді. Бидің есімін алу үшін қазаққа өзінің заңгерлік білімі мен шешендік қабілетін халық алдында бірнеше рет көрсету керек болды. Мұндай адамдар туралы қауесет бүкіл далаға тез тарады, олардың есімі бәріне белгілі болды. Осылайша, би атағы сот және адвокаттық тәжірибеге патент болды. Ол мұндай құрметке халықтың бұл талап еткен жоқ... тәртіптік шаралар жоқ», – деген [3].

Сол кездегі билер сотының шешімдерін орындау жүйесінің ерекшелігі соттың шешімдерін орындауда ешқандай проблемалар болмағаны болды. Бұл, біріншіден, билер сотының шешімін орындау жәбірленуші тарапқа жүктелуіне байланысты болды. Екіншіден, би өзінің рулық бөлінісі өкілдерінің кеңесінде өз шешімдерін қабылдады және егер олар көпшілікке сәйкес болса, олар орындалды [4]. Үшіншіден, сотталушының кінәсі тек ол үшін ғана емес, бүкіл отбасы үшін ұят болды. Сондықтан жауапкер мен оның туыстары сот шешімін қысқа мерзімде орындауға тырысты [5].

Қазақстанның Ресейге қосылғаннан кейінгі және Қазан төңкерісіне дейінгі сот құрылысы екі сот жүйесімен, біріншіден, жалпы империялық сот мекемелерімен ұсынылды. Екіншіден, билер мен қазылар соттары [6].

Жалпы империялық сот мекемелері мемлекеттік соттар болды, істерді Ресей империясының заңдары негізінде қарады. Олардың юрисдикция шеңберіне қазақтардың аса маңызды істері және әртүрлі ұлттар арасында туындаған барлық істер кірді. Билер соттары мен Қазиев соттары жергілікті ұлттық соттар болды, олар қазақтар арасында туындаған барлық басқа қылмыстық және азаматтық істерді қарады. Билер сотының құқық қолдану практикасының нормативтік негізін қазақтардың әдеттегі құқығы (адат) және шариғат - мұсылман құқығы нормалары құрады.

Қазақ құқығының қайнар көзі ғасырлар бойы қалыптасып, жетіліп келе жатқан «әдет» ауызша дәстүрі болды. Әдет-ғұрып құқығы халықтың ғасырлар бойғы тәжірибесін көрсетіп қана қоймай, сонымен бірге уақыт талаптары мен қоғамда және әлеуметтік-экономикалық қатынастарда болып жатқан процестерге сәйкес үнемі дамып отырды. «Әдеттен» басқа, құқықтың

қайнар көздерінің қатарына билер сотының тәжірибесі («бийдің билігі») және билер съезінің ережесі («ереже») кірді [7].

Осы кезеңде Қазақстанда азаматтық істер бойынша соттардың шешімдерін орындау, ең алдымен, қазіргі уақытта Қазақстанның заң қоғамдастығы белсенді дамып келе жатқан және оң қабылдайтын медиацияның аналогы, талапкер мен жауапкер арасындағы дауды бейбіт мақсатта шешу негізінде жүзеге асырылды.

Егер тараптар дауды бейбіт жолмен шешуге келмесе, онда билер сотының шешімін мәжбүрлеп орындату тетігі енгізілді. Билер сотының шешімдерін болыс билеушілері орындады. Сонымен бірге, сот шешімін орындау туралы нақты сот актілері келтірілген тиісті кітапқа белгі қойылды.

Тәуелсіз сот жүйесі кез-келген өркениетті демократиялық мемлекеттің ажырамас атрибуты болып табылады. Қазақстанның тәуелсіздік жылдарында оның сот жүйесінде жүргізіліп жатқан реформалар барысында елеулі өзгерістер болды. Олар негізінен судьялардың мәртебесіне, соттардың материалдық-техникалық, кадрлық қамтамасыз етілуіне қатысты болды. Бұл реформалардың басталуы 1993 жылы сот жүйесін ұйымдастыру принциптерін жариялаған Тәуелсіз мемлекеттің алғашқы Конституциясын қабылдаумен байланысты. Конституцияға сәйкес, сот жүйесіне Конституциялық Сот, Жоғарғы Сот, Жоғарғы төрелік сот және төменгі соттар кірді. 1993 жылғы Конституция мемлекеттің құқықтық жүйесінің қалыптасуына және демократиялық процестердің басталуына елеулі үлес қосты.

ҚР «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» 30.06.98 ж. № 253-І Заңының қабылдануымен сот орындаушыларының қызметі атқарушы билік органдарының қарамағына ауыстырылды.

Осылайша, ҚР Үкіметінің 05.07.99 ж. № 931 Қаулысымен Сот актілерін орындау бойынша функциялар арнайы атқарушылық және бақылау-қадағалау функцияларын, сондай-ақ атқарушылық іс жүргізуді қамтамасыз ету саласындағы басшылықты жүзеге асырған ҚР Әділет министрлігінің Сот қаулыларын орындау бойынша жаңадан құрылған Комитетіне жүктелді [8].

Сот билігінің қалыптасу кезеңінде жүргізілген реформалардың тәжірибесі мемлекеттің құқықтық институттарын жетілдіру қажеттігін көрсетті. Сот жүйесінің тәуелсіздігін күшейту, сот құқықтық реформасының қарқынын жеделдету мақсатында Қазақстан Республикасы Президентінің 01.09.2000 ж. № 440 «ҚР сот жүйесінің тәуелсіздігін күшейту жөніндегі шаралар туралы» Жарлығы шықты [9].

Осы Жарлықпен соттардың қызметін материалдық-техникалық және өзге де қамтамасыз ету саласындағы уәкілетті орган ретінде ҚР Жоғарғы

Соты Жанындағы Сот әкімшілігі жөніндегі жаңадан құрылған Комитет белгіленді. Бұл жарлықты шығару сот жүйесі тарихындағы жаңа кезеңнің бастауы болды және тұтастай қоғам үшін прогрессивті рөл атқарды.

2005 жылғы маусымда Қазақстан Республикасы судьяларының IV Съезі өтті, онда мемлекеттік деңгейде алғаш рет Қазақстанда жеке сот орындауы институтын енгізу мүмкіндігі талқыланды. Мемлекет басшысы, Ұлт Көшбасшысы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Съезде сөйлеген сөзінде «...жеке сот орындаушыларының институтын енгізу сот актілерін орындауды жетілдіру жөніндегі түбегейлі шара болып табылады. Францияның және бірқатар басқа елдердің тәжірибесі олардың қызметінің жоғары тиімділігін айқын көрсетеді. Бұл тәжірибені зерттеу керек». 2005 жылғы маусымда Қазақстан Республикасы судьяларының IV Съезі өтті, онда мемлекеттік деңгейде алғаш рет Қазақстанда жеке сот орындауы институтын енгізу мүмкіндігі талқыланды. Мемлекет басшысы, Ұлт Көшбасшысы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Съезде сөйлеген сөзінде «...жеке сот орындаушыларының институтын енгізу сот актілерін орындауды жетілдіру жөніндегі түбегейлі шара болып табылады. Францияның және бірқатар басқа елдердің тәжірибесі олардың қызметінің жоғары тиімділігін айқын көрсетеді. Бұл тәжірибені зерттеу керек».

2007 жылғы сәуірде тиісті заң жобасының тұжырымдамасы заң жобалау қызметі мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның отырысында талқыланып, қолдау тапты. Сонымен қатар, жеке сот орындаушыларының қызметін реттейтін заң жобасының алғашқы нұсқалары әзірленіп, әлеуметтік сауалнамалар жүргізілді. 2007 жылғы маусымда Қазақстан Республикасы сот орындаушыларының Бірінші съезі мен халықаралық конференцияны өткізу барлық кейінгі жұмысқа серпін берген неғұрлым маңызды іс-шара болды.

Съезге қонақ ретінде Төраға Жак Иснар бастаған Халықаралық сот орындаушылары мен қызметшілер Одағының делегациясы, шетелдік атқару қызметтерінің басшылары: Корея Жоғарғы Сотының Сот әкімшілігі Вице-министрі Хан Сунг Ча, Беларусь Республикасы Жоғары шаруашылық соты төрағасының орынбасары Е. А. Смирнов, Латвия сот орындаушылары Ұлттық палатасының төрағасы Гинтерс Хмелевскис, Ресей Федерациясы ҚСЖҚФ директорының бірінші орынбасары С. В. Сазанов және басқалары қатысты.

2007 жылғы сот орындаушыларының I Съезін өткізу маңыздылығы бойынша халықаралық ауқымдағы бірінші іс-шара болды, ол сот орындаушылары қоғамдастығын шоғырландырумен қатар, бүкіл жұртшылықтың назарын сот орындауы саласындағы талқыланып отырған жаңалыққа аударуға мүмкіндік берді, сондай-ақ әлемдік жетекші сарапшылардың халықаралық тәжірибесі мен консультацияларына кең мүмкіндіктер мен қолжетімділік ашты.

2008 жылғы маусымда «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» ҚР Заңының жобасы Үкіметке және сол жылғы қыркүйекте Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне енгізілді.

Осы жұмыстың қорытындысы бойынша қабылданған «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Заңға 2010 жылғы 2 сәуірде Мемлекет басшысы қол қойды және 2010 жылғы қазанда қолданысқа енгізілді [10].

Осы кезеңде «Қазақстан Республикасында құқық қорғау қызметі мен сот жүйесінің тиімділігін арттыру жөніндегі шаралар туралы» Президенттің 2010 жылғы 17 тамыздағы №1039 жарлығымен Жоғарғы Сот жанындағы Сот әкімшілігі жөніндегі Комитет таратылып, сот актілерін орындау функциялары мен қызметкерлер штатының бір бөлігі Әділет министрлігінің құрамында жаңадан құрылған Сот актілерін орындау жөніндегі комитетке берілді.

Жаңа заң нормаларын одан әрі іске асыру және жеке орындау институтын іске асыру жаңадан құрылған Комитетке жүктелді. Осы мақсатта Комитет құрылымында жеке сот орындаушыларының қызметін ұйымдастыру басқармасы құрылды.

2014 жылдың қазан айынан бастап Комитет таратылып, Комитеттің функциялары Министрлікке өтті, Комитет негізінде Министрлікте сот актілерін орындау департаментінің құрылымдық бөлімшесі құрылды.

Қойылған міндеттерді іске асыру үшін Әділет министрлігі бірінші кезекте жеке орындау институтының тиісті нормативтік базасын әзірлеп, қабылдады. Атап айтқанда, жиырмадан астам заңға тәуелді актілер, әдістемелік және нұсқаулық құжаттар қабылданды. Жеке сот орындаушыларын лицензиялау және конкурстық іріктеу жүйесі жолға қойылған.

2011 жылғы тамызда жеке сот орындаушылары лауазымына орналасуға алғашқы конкурс өткізілді. 2011 жылғы тамыз – қыркүйекте өңірлерде жеке сот орындаушыларының алғашқы өңірлік алқалары құрылды, сол жылғы қарашада Республикалық алқа құрылды.

2010 жылы қабылданған «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» ҚР Заңы Қазақстанда атқарушылық іс жүргізу жүйесінің ерекше моделін құруға мүмкіндік берді, онда жеке сот орындаушыларының қызметі мемлекеттік орындаушылармен қатар жүзеге асырылады.

Сот актілерін орындаудың мұндай аралас моделі Канадада, Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігінде және т.б. бар.

Қорытындылар

Сонымен, Қазақстанда 2011 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін атқарудың аралас жүйесінің болуы мемлекеттік емес, жеке сот орындауының дамуына серпін берді.

Мемлекет басшысы Н. Ә. Назарбаевтың 2015 жылғы 6 мамырдағы Үкіметтің кеңейтілген отырысында сот орындаушыларының мемлекеттік қызметін тарату және мемлекеттік тапсырыс шеңберінде жеке сот орындаушылары институтын одан әрі дамыту туралы берген тапсырмасы уақытылы болды.

Тапсырма «100 нақты қадам» Ұлт жоспарын іске асыру негізіне айналды.

2014 жылғы 29 желтоқсанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет үшін жағдайларды түбегейлі жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң қабылданды, оның шеңберінде Қазақстанда жеке сот орындаушыларының қызметін ұйымдастыруға қатысты өзгерістер енгізілді.

Заңды орындау мақсатында 2015 жылғы 18 ақпанда жеке сот орындаушыларының Республикалық Палатасы құрылды, барлық жеке сот орындаушылары Қазақстандағы бір Палатаның міндетті мүшелері болды, өңірлік алқалар 2015 жылғы 1 шілдеге дейін таратылды.

Заңда азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау және жеке сот орындаушылары қызметінің заңдылығын қамтамасыз ету мәселелері көп бөлінген. Заңнамада уәкілетті орган, сот, өңірлік палаталар, прокуратура және басқа да бақылау-фискалдық органдар тарапынан бақылаудың көп деңгейлі жүйесі бар. Сот орындаушысын таңдауды өндіріп алушының өзі жүзеге асырады [11].

Бұл ретте, Әділет министрлігі республикалық палатамен бірлесіп жеке сот орындаушылары институтын жетілдіру саясатын жалғастыруда.

Жеке сот орындаушыларының кәсіби құрамы-атқарушылық іс жүргізу органдарының бұрынғы қызметкерлері, оның ішінде ҚР ҚК, ҚР ӘМ бұрынғы қызметкерлері (57,7 %); прокуратура және өзге де құқық қорғау органдарының он жылдан жоғары өтілі бар қызметкерлері (14,7 %); бұрынғы судьялар (0,7 %); тағылымдамадан өткен адамдар (26,7 %).

Қазіргі уақытта Павлодар облысында атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындатуға бағытталған шараларды қабылдау бойынша өздеріне заңмен жүктелген функцияларды орындайтын 93 жеке сот орындаушысы бар.

Осылайша, сот орындаушылары институтының даму тарихын талдай отырып, оның Қазақстанда өсу мен даму үдерісінде екендігі туралы қорытындыға келуге болады. Көпжылдық тәжірибе бұл институттың маңыздылығын дәлелдеді, бірақ дәл осы тәжірибе оның кемшіліктерін, ең алдымен сот шешімдерін орындаудағы қиындықтарды анықтады.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 «Қазақстан 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты : Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың 2012 жылғы 14 желтоқсандағы Қазақстан халқына Жолдауы. [Электронды ресурс]. – «Әділет» нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесінен қол жеткізу.

2 Қазақстанның Ресейге қосылуы туралы : Темірғалиев Р. Қазақтар мен орыстар. – М. : Халықаралық қатынастар, 2013. – 352 б.

3 **Курганбекова, Г. Т.** Роль института биев в проведении правовой реформы в Казахстане // Журнал Вестник Актюбинского университета им. С. Баишева, 2014. [Электрондык ресурс]. – <https://articlekz.com/article/12164>; Валиханов Ч. Избранные произведения. – Алматы, 1958.

4 **Марков, Г. Е.** Кочевники Азии : Структура хозяйства и общественной организации. – М. : КРАСАНД, 2014. – 326 с.; С. 150.

5 Обычное право киргизов // «Киргизская степная газета». – Алматы : Галым, 1994. – С. 763–771. Киргизская степная газета издавалась с 1888 по 1902 годы в г. Омске на казахском и русском языках. – С. 763.

6 **Сапарғалиев, М.** Возникновение и развитие судебной системы Советского Казахстана. – Алма-Ата : «Казахстан», 1971. – 416 с.; С. 37–77.

7 **Тургараев, Б. Т.** Право исполнительного производства Республики Казахстан : Учебное пособие. – Алматы : Университет им. Д.А. Кунаева, 2008. – 172 с.; С. 43–45.

8 Закон РК «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей» № 253 от 30.06.98 года // Сборник нормативных, правовых актов и др. актов по вопросам исполнительного производства в Республике Казахстан. – Астана : Изд-во Комитета по судебному администрированию при Верховном суде РК. АО «Би-Логистикс», 2006. – 144 с.

9 Указ Президента РК от 01.09.2000 года за № 440 «О мерах по усилению независимости судебной системы» // Сборник нормативных, правовых актов и др. актов по вопросам исполнительного производства в Республике Казахстан. – Астана : Изд-во Комитета по судебному администрированию при Верховном суде РК. АО «Би-Логистикс», 2006. – 49 с.

10 Закон РК «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей» (с изменениями и дополнениями) [Электронный ресурс]. – www.online.zakon.kz.

11 **Асанов, А.** Исполнительное производство в Республике Казахстан: вопросы правового статуса частного судебного исполнителя. // Фемида. – 2014. – № 11. – С. 10–13.

REFERENCES

1 «Strategiya «Kazakhstan 2050» : novyj politicheskij kurs sostoyavshegosya gosudarstva [«Strategy «Kazakhstan 2050» : a new political course of the established state] [Text] The Message of the Leader of the Nation N.A. Nazarbayev to the people of Kazakhstan dated December 14, 2012. [Electronic resource]. – Access from the information and legal system of regulatory legal acts «Adilet».

2 O prisoedinenii Kazakhstana k Rossii podrobnее sm.: Temirgaliev R. Kazahi i russkie [For more information about Kazakhstan's accession to Russia, see: Temirgaliev R. Kazakhs and Russians] [Text]. – Moscow : International Relations, 2013. – 352 p.

3 **Kurganbekova, G. T.** Rol' instituta biev v provedenii pravovoj reformy v Kazahstane // Zhurnal Vestnik Aktyubinskogo universiteta im. S. Baisheva. – 2014 [The role of the biy Institute in carrying out legal reform in Kazakhstan Journal Bulletin of Aktobe University named after S. Baishev 2014] [Text]. [Electronic resource]. – <https://articlekz.com/article/12164>; Valikhanov Ch. Selected works. – Almaty, 1958.

4 **Markov, G. E.** Kochevniki Azii : Struktura hozyajstva i obshchestvennoj organizacii [Nomads of Asia : The structure of the economy and public organization] [Text]. – Moscow : KRASAND, 2014. – 326 p.; P. 150.

5 Obychnoe pravo kirgizov [Customary law of the Kyrgyz] [Text] // «Kyrgyz Steppe newspaper». – Almaty : Galym, 1994. – P. 763–771. The Kirghiz Steppe newspaper was published from 1888 to 1902 in Omsk in Kazakh and Russian languages. – P. 763.

6 **Sapargaliev, M.** Vozniknovenie i razvitie sudebnoj sistemy Sovetskogo Kazakhstana. – Alma-Ata : «Kazakhstan» [The emergence and development of the judicial system of Soviet Kazakhstan] [Text]. – Alma-Ata : «Kazakhstan», 1971. – 416 p.; P. 37–77.

7 **Turgaraev, B. T.** Pravo ispolnitel'nogo proizvodstva Respubliki Kazakhstan [The law of enforcement proceedings of the Republic of Kazakhstan : Textbook] [Text]. – Almaty : D. A. Kunaev University, 2008. – 172 p.; P. 43–45.

8 Zakon RK «Ob ispolnitel'nom proizvodstve i statute sudebnyh ispolnitelej» № 253 ot 30.06.98 goda [Law of the Republic of Kazakhstan «On Enforcement Proceedings and the status of bailiffs» No. 253 dated 30.06.98] [Text] // Collection of normative, legal acts, etc. acts on enforcement proceedings in the Republic of Kazakhstan. – Astana : Publishing House of the Committee on Judicial Administration under the Supreme Court of the Republic of Kazakhstan. JSC «Bi-Logistics», 2006. – 144 p.

9 Ukaz Prezidenta RK ot 01.09.2000 goda za № 440 «O merah po usileniyu nezavisimosti sudebnoj sistemy» [Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated 01.09.2000 for No. 440 «On measures to strengthen the independence of the judicial system»] [Text] // Collection of normative, legal acts, etc. acts on enforcement proceedings in the Republic of Kazakhstan. – Astana : Publishing House of the Committee on Judicial Administration under the Supreme Court of the Republic of Kazakhstan. JSC «Bi-Logistics», 2006. – 49 p.

10 Zakon RK «Ob ispolnitel'nom proizvodstve i statuse sudebnyh ispolnitelej» (s izmeneniyami i dopolneniyami) [The Law of the Republic of Kazakhstan «On Enforcement proceedings and the status of bailiffs» (with amendments and additions)] [Electronic resource]. – www.online.zakon.kz.

11 **Asanov, A.** Ispolnitel'noe proizvodstvo v Respublike Kazahstan : voprosy pravovogo statusa chastnogo sudebnogo ispolnitelya [Enforcement proceedings in the Republic of Kazakhstan : issues of the legal status of a private bailiff] [Text] // Themis. – 2014. – No. 11. – P. 10–13.

Материал 10.03.22 баспаға түсті.

**М. Ш. Котиева*¹, *А. Т. Ахмадиева*²

¹Департамент юстиции Павлодарской области,
Республика Казахстан, г. Павлодар.

²Торайғыров университет,
Республика Казахстан, г. Павлодар.

Материал поступил в редакцию 10.03.22.

СОЗДАНИЕ ИНСТИТУТА ЧАСТНЫХ СУДЕБНЫХ ИСПОЛНИТЕЛЕЙ: ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В данной статье рассматриваются вопросы создания и внедрения института частных судебных исполнителей Республики Казахстан. Автором прослеживается поэтапное изменение законодательства об исполнении судебных актов. Так же поддерживается идея о наделении частных судебных исполнителей функциями по предварительному расследованию дел, связанных с неисполнением судебных актов. Правовая защита и восстановление нарушенных прав имеют первостепенное значение в государственной политике Казахстана. Защищенное или восстановленное судом право приобретает свое реальное содержание только после фактического удовлетворения требований заинтересованного лица, а именно после исполнения решения суда.

В статье автор отметил, что для функционирования судебной системы и системы государственной власти в целом необходимо надлежащее исполнение решений судов и соответствующих органов государственной власти. Исполнение является важнейшим участком правовой практики, отражающим эффективность всего механизма правового регулирования и способность права воздействовать на мотивацию и поведение человека.

Ключевые слова: суд, судебные исполнители, исполнительное производство, право, принуждение, правовое государство.

*M. Sh. Kotieva¹, A. T. Akhmadieva²

¹Department of Justice of Pavlodar region,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar.

²Toraighyrov University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar.

Material received on 10.03.22.

THE CREATION OF THE INSTITUTE OF PRIVATE BAILIFFS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

This article discusses the creation and implementation of the Institute of private bailiffs of the Republic of Kazakhstan. The author traces the gradual change in legislation on the execution of judicial acts. The idea of giving private bailiffs the functions of preliminary investigation of cases related to non-execution of judicial acts is also supported.

Legal protection and restoration of violated rights are of paramount importance in the state policy of Kazakhstan. The right protected or restored by the court acquires its real content only after the actual satisfaction of the claims of the interested person, namely after the execution of the court decision. In the article, the author noted that for the functioning of the judicial system and the system of state power as a whole, proper execution of decisions of courts and relevant state authorities is necessary.

Keywords: court, bailiffs, enforcement proceedings, law, coercion, rule of law.

Теруге 10.03.2022 ж. жіберілді. Басуға 31.03.2022 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

3,07 Мб RAM

Шартты баспа табағы 13,5.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген А. Р. Омарова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3900

Сдано в набор 10.03.2022 г. Подписано в печать 31.03.2022 г.

Электронное издание

3,07 Мб RAM

Усл.п.л. 13,5. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка А. Р. Омарова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3900

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

<https://vestnik.tou.edu.kz/>